

PALESTRINA

KÖRÜSHÍRADÓ

7.

1991. Nagyhét - Húsvét

"Föltámadt Krisztus e napon, Hogy minden ember vigadjon.
Értünk halált ki szenvedett, S megváltott minden lelkeket.
Alleluja! Hála légyen az Istennek." /Cantus Catholici 1651./

NAGYSZERDA DÉLUTÁN.

Igen gyorsan vége szakadt a koratavas későtavaszi melegének, a Szent István téren hideg északi szél süvít. A borus égbolttól rajzolódik ki a fák rácsozatán keresztül a Dóm négy tornya. Régi versor ötlík fel bennem:

A Sétatér csontváz fái még fázósan zörögnek,
de fel, felfelé mutat
négy szürke toronytető,
hol Ezékiel suttog tán mágikus imát,
s lassan életre kél e sivár csontmező...

A negyvenötödik nagyhét ez, amelyet a "Vártemplomban" élek át. Maga a nagyhét azonban nem 45 éve kezdődött számomra, sokkal régebben. Gyerekkorom nagyhetei a Barátoknál. A gimnáziumban szünet volt, így aztán nagyhéten számomra szünetelt a Belvárosi Plébánia is; a saját plébániánkra, a ferencesekhez jártunk. Már ott is megragadott a liturgia mélyértelmű szépsége, valami, ami akkor még minden tudatosodás nélkül csak egyszerűen szép és felemelő volt. Az időtájt 7-8 páter, sok segítő testvér és néhány novicius-jelölt volt a rendházban, így aztán kitelt belőlük nagy asszisztencia.

Egy szép napon kezembe került a holland eredetű francia író, Huysmans századfordulón írt, lényegében önéletrajzi megtérési regénye, az Uton. Huysmans-t a gregorián és a liturgia vezette az Egyházhoz. Isten kegyelme ebben a formában nyilatkozott meg.

Nagyhatású könyv volt ez. Indíttatására kezdtem rendszeresen járni a Dómba. A felfedezés csodálatos volt és csaknem fél évszázados, megszakítatlan együttélést teremt. Megragadott a lényegében mindenütt egyforma liturgia nem szürke, de nem is hivalkodó, nem szinpadias, de drámaian méltóságteljes szépsége. Az ősi gregorián nemessége, a belőle sarjadt klasszikus polifonia és a gyökereiben ugyancsak belőle táplálkozó Griesbacher, Liszt, Casimiri és Kodály művek. Akárcsak Huysmans-nál a párizsi templomokban, a neumák itt is szinte potyogtak a mennyezetről a hatalmas, minden apró részletében mives térbe. Voltak "kézvezetőim" is, részben otthonról, részben a Dómból. Az istentisztelet szépségeért rajongó, megszállott - azóta rég elpor-

ladt - Dóm-barátok: bérmaapám, Gálos Laci bácsi, professzorom, Schaurek Ráfael, s a kóruszervező Glatt Ignác unokaöccse, az idősebb Glatt tanár úr. Egy-egy elejtett mondatuk szépségeket tárt fel.

A csúcspont mindig is a nagyhét volt. Ha olykor a nagyhét egy-egy napján másfelé vetődtem az országban, talán az egyetlen Pannonhalma kivételével, a liturgia és egyházzene ilyen csodálatos egységét sehol nem leltem.

Nem véletlen, hogy jó néhányan a messzire vetődött pécsiekből még ma is a nagyhétre ide rendszeresen vissza-visszajárnak. Ha csak tehetik, nem húsvétra - a teljes nagyhétre. Ahogy éveken keresztül virágvasárnaptól nagycsütörtök estig /mert péntektől lelkészi hivatása hazaszólította/ rendszeresen Pécsre jött a 30-as, 40-es években sikeres könyvek szerzője, a nagykultúrájú, francia abbé-típusú Perlaky Lajos. Csendes esti sétán vallotta: a pécsi nagyhétnél szebbet sehol, még Rómában sem élt át.

Végülis mi volt számomra a 45 éven át lankadatlan szerelem kiváltója, s ami fontosabb ennél, életben tartója? Amit valamikor inkább sejtettem, ma már tudom: a szent liturgia és a szentzene egysége. Olyan kórusmuzsika, amely valóban a liturgia szolgáló leánya volt. És ma is az. Mindig örültem, ha hallottam, hogy a Kórus koncertezik valahol. De itthon, a liturgiában sosem tapasztaltam koncertező hajlandóságot. Nem ítélem el azt sem. Felemelő és szent, Istent dicsérő a klasszikusok mindmegannyi zenés miséje. De ott a tételek a szent szöveg ellenére is - mindig produkciók. A liturgiát segíti, de nem szolgálja. Ebben másabb, s talán különb a mi Dómunk.

Egység a cselekménnyel. Ahogy a nagyhéten drámai ívként feszül az emlékezés a Pueri Haebreorum hozsannájától a Popule meus fájdalomán és a Tenebrae factae sunt mélypontján keresztül az Exultet és Alleluja transzcendensen végtelen öröméig - szövegben is, énekben is. Ez az, ami a szokványosnál sokkal másabb. Ez az, amiért izgultunk a nehéz években, amikor újabb és újabb megrázkodtatások érték a kórust, s hogy fennmaradt, az csak a vezetők és kórustagok áldozatosságának - és az Isten kegyelmének volt köszönhető.

Alkalmazkodott a kórus a liturgikus megújuláshoz is. Hogy s miként lesz majd Graduale és Tractus nélkül - gondoltam. És a felejtethetetlen Miklós atya csodát művelt: a Psalmus responsorius-szal az év minden vasárnapjára visszahozta a nagyheti Miserere és a régebbi Vesperások zsoltárainak gregorián-polifon váltakozását. Bár csak sose hagynák abba a 6-7 versiculusból álló Ps.responsoriust 2-3 versiculus után!

Köszönöm a Kórusnak a több évtizedes élményt. S csak egyet kérek: Cantate Domino!

/Dr.Bóbel Hubert/

NAGYHÉT PÉCSETT.

Ezzel a címmel jelent meg a 30-as évek második felében Pécs Szab.Kir. Város Idegenforgalmi Irodája kiadásában az a füzet, amelyet Gálos László dr. teológiai tanár, közkezdvelt szónok írt. A szerző széleskörű tudása nagy költői megjelenítő erővel párosult. Az illusztrátor

Gebauer Ernő volt. Ugyancsak idegenforgalmi kiadványként jelent meg Várkonyi János: "A Nagyhét szertartásai" című füzet. - S van aki még visszaemlékszik, a szállodák tömve voltak. A katolikus Egyház művészi liturgiája volt a nagy vonzerő.

A liturgia azóta megújult, de szépségéből mit sem veszített.

A reform óta a szertartások időpontja a bibliai eseményekéhez közelített, amelyeket felidéz.

A püspöki templomban nagycsütörtökön délelőtt is van szentmise, olajszenteléssel, diakonusszenteléssel, amikor felemelő számunkra az egyházmegyei papság nagyszámú együttléte.

Es nagyszerdán délután megmaradhatott - a korábbi három alkalom helyett egyetlenként - a sötét zsoltosza.

Amint az egyházi év csúcspontja a szent három nap, a kórus számára is kiemelkedő feladatot ad ez az időszak virágvasárnap-tól húsvéthétvégéig. Nemcsak feladatokat, hanem a liturgiával való együttélést a nagyhét teljesebb átélését, szépségének élményét is kapjuk.

Szivesen idézünk a nagyszerdai sötét zsoltosza olvasmányáiból:

"Ne gondoljátok, hogy a gonoszok hiába vannak ezen a világon s az Isten semmi jót sem művel általuk. Minden gonosz vagy azért él, hogy megjavíttassék, vagy azért él, hogy általa a jó ember a küzdelemben gyakoroltassék." - Lectio IV.

"De addig is, amíg nekünk küzdelmet okoznak, ne gyűlöljük őket, mert nem tudjuk, hogy azért, mert valaki gonosz közülük, mindvégig megmarad-e gonoszságában." Lectio V. /Szent Ágoston/

MIÉRT TÖBB EBBEN A KÓRUSBAN ÉNEKELNI?

1891. június 22-én szentelték fel a megújított gyönyörű székesegyházunkat, melyet Dulánszky Nándor, akkori megyéspüspök építtetett át. De már ezt megelőzően gondoskodott arról, hogy a székesegyház lelke is megújuljon. Ezért 1887. december 6-án levelet írt Glatt Ignác szentszéki bírónak, melyben azt a kívánságát fejezte ki, hogy székesegyházában kizárólag "ének-zene" alkalmaztassék és ezért őt

Regensburgba, az ott működő énekiskolába küldte, "a szent zene elsajátítása végett." Onnan visszatérve 1888. november 6-án a püspök kinevezi a székesegyház karnagyává. Ötven fiúgyermekkel /15 bentlakó, 35 bejáró/ kezdi el a munkát. Első szereplésük a kóruson 1889. virágvasárnapján volt Lassus: Improperium expectavit cor meum...offertóriumával. A székesegyház 100 évvel ezelőtti felszentelésén már az egész ünnepi misét a fiúk éneklék a chorista férfiszólamokkal együtt. Az ünnepségen résztvevő Ferencz József király meglátogatja az énekiskolásokat.

A csodálatos az, hogy ez a kórus - az alapító püspök szándéka szerint "alázatos szolgálója" lett a székesegyház egész évi liturgiájának. Idézet Dulánszky püspök alapítóleveléből: "Szeretném székesegyházamban a gregorián egyházi zenén kívül azt a szent zenét bevezetni, melyet Palestrina példájára a tridentinai zsinat atyáiból alakított különbizottság helyeslésével a 16-17. század zeneszerzői ápoltak. Ez egyrészt nélkülözi a zeneszerszámok zaját, és kizárólag emberi hangok alkotják, de másrészt a szakértők a legalkalmasabbnak és legméltóbbnak tartanak az istentisztelethez."

Ugyanerről a szellemről beszél a Szent X. Pius által kiadott "motu proprio" a szentzenéről. Nem csodálatos, hogy ennél az alapvető pápai megnyilatkozásnál 15 évvel korábban már megvalósul a pécsi székesegyházban a musica sacra igazi szelleme?

Ezt a szellemet őrizte meg 1953. január 29-ig, megszüntetéséig a Székesegyházi Énekiskola, és őrizte tovább a székesegyházi kórus, legszakavatottabb, felejthetetlen karnagya, Mayer Ferenc által. A fiúkar megszűnt, de az ének ugyanúgy lélekátítatottan zengett és zeng a kórusról napjainkig. Ezt vette át Dr. Hergenröder Miklós és az ő idejében kapott új nevén a Palestrina kórus, és ezt adta át drága örökségül a jelenlegi karnagynak, Jobbágy Valérnak.

A liturgiával az egész egyházi éven át együttélő, alázatosan szolgáló, imádkozva éneklő, szereplési csillogástól mentes magatartást tanúsító lelkiületet így foglalja össze a II. Vatikáni zsinat szent liturgiáról szóló konstitúciója: "... a római pápák, Szent X. Pius pápával élükön nyomatékkal mutatnak rá az egyházi zene szolgáló szerepére az istentisztelethez. Ezért a szent zene annál szentebb lesz, minél szorosabban kapcsolódik a liturgikus cselekményhez: bensőségebben fejezi ki az imádságot, növeli a lelkek egységét, gazdagítja és ünnepélyesebbé teszi a szent szertartásokat." /Liturgikus konst. 112./

Közeledve a székesegyház felszentelésének centenáriumához a Palestrina kórus minden tagjának át kell éreznie az egy évszázadon át töretlenül megőrzött hivatását, lelkiületét. De ezt a szellemet kell átvennie a püspöki énekiskolában tanuló fiúknak is, mert csak így lehet "több" a szolgálatuk az Isten dicsőítésére és a hívek megszentelésére.

Báthory László plébános,
Püspöki énekiskola igazgatója.

Köszönetet mondunk a Püspöki Irodának, hogy Híradónkat mindaddig "ex charitate" sokszorosította. És természetesen köszönet illeti az írások szerzőit. - Külön köszönet Rodler Ritának a fejléc és a többi izléeses grafika készítéséért.

A szerkesztők = M+I